

Vergaderjaar 1990-1991

21 967**Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie, de Ambtenarenwet 1929, de Beroepswet en enkele andere wetten (integratie raden van beroep/Ambtenarengerechten en arrondissementsrechtbanken; vereenvoudiging regelingen vorming en bezetting kamers)****B****ADVIES RAAD VAN STATE****NADER RAPPORT**

Aan de Koningin

Aan de Koningin

's-Gravenhage, 2 november 1990

's-Gravenhage, 18 december 1990

Bij Kabinetsmissive van 1 augustus 1990, no. 90.017475, heeft Uwe Majesteit, op voordracht van de Minister van Justitie, bij de Raad van State ter overweging aanhangig gemaakt een voorstel van wet met memorie van toelichting tot wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie, de Ambtenarenwet 1929, de Beroepswet en enkele andere wetten (integratie raden van beroep/Ambtenarengerechten en arrondissementsrechtbanken; vereenvoudiging regelingen vorming en bezetting kamers).

Blijkens de mededeling van de Directeur van Uw Kabinet van 1 augustus 1990, nr. 90.017475, machtigde Uwe Majesteit de Raad van State, zijn advies inzake het bovenvermelde voorstel van wet rechtstreeks aan mij te doen toekomen. Dit advies, gedateerd 2 november 1990, nr. W03.90.0358, bied ik U hierbij aan.

1. Blijkens de considerans berust het onderhavige voorstel van wet op de overweging dat het wenselijk is in het kader van de herziening van de rechterlijke organisatie de raden van beroep/Ambtenarengerechten en de arrondissementsrechtbanken te integreren. Het voorstel is de eerste aanzet tot een zeer ingrijpende operatie, te weten een algehele herziening van de rechterlijke organisatie, welke zich over een groot aantal jaren uitstrekt. Zoals in paragraaf 1, onder «Integratie raden van beroep/Ambtenarengerechten en rechtbanken», laatste alinea, van de memorie van toelichting wordt vermeld, worden in het voorliggende wetsvoorstel de noodzakelijke wettelijke voorzieningen getroffen voor de

1, 2, 3, 4 en 5. De Raad merkt op, dat op de herziening van de rechterlijke organisatie als geheel en de in het onderhavige wetsvoorstel opgenomen beoogde personele en organisatorische integratie van de raden van beroep/Ambtenarengerechten en de rechtbanken in de memorie van toelichting niet inhoudelijk wordt ingegaan. Daardoor wordt naar het oordeel van de Raad onvoldoende duidelijkheid verschaft over doelstellingen, beleidsvoor-nemens en realisatiemogelijkheden. Wat de laatste betreft doelt de Raad in het bijzonder op de vraag of voor een zo ingrijpende operatie voldoende financiële middelen, ook in relatie tot de huisvestingsproblematiek, voldoende organisatorische

uitvoering van het eerste onderdeel van de eerste fase: de personele en organisatorische integratie van de raden van beroep/Ambtenarengerechten en de rechtbanken, leidend tot de vorming van administratieve sectoren bij de rechtbanken.

Op de herziening van de rechterlijke organisatie en de beoogde integratie wordt in de memorie van toelichting niet inhoudelijk ingegaan.

Volstaan wordt met een verwijzing naar twee notities van het vorige kabinet en een brief van de huidige Minister van Justitie van 22 juni 1990. In het op 29 juni 1989 onder de titel «Naar een nieuwe structuur van de rechterlijke organisatie» aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden standpunt over het Eindrapport van de Staatscommissie Herziening Rechterlijke Organisatie en in het op 2 maart 1989 aan de Tweede Kamer aangeboden standpunt over de invoering van Arob-rechtspraak in twee instanties, heeft het toenmalige kabinet zijn beleidsvoornemens betreffende de herziening van de rechterlijke organisatie neergelegd. Bij brief van 22 juni 1990 heeft de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer meegedeeld dat in de huidige kabinetsperiode grotendeels voortbouwend op en deels in aanvulling op en in afwijking van de beleidsvoornemens van het vorige kabinet, de eerste twee fasen van de herziening van de rechterlijke organisatie daadwerkelijk ter hand zullen worden genomen. Noch de vermelde notities van 1989 noch de brief van 22 juni 1990 zijn op de voet van de Wet op de Raad van State voor advies aan het college voorgelegd.

Wel is op een aantal punten met het college als direct betrokkene overleg gepleegd, maar een zodanig overleg heeft uiteraard, zoals in dat overleg ook steeds is beklemtoond, de wettelijke adviesfunctie van de Raad over de totale, in wetsvoorstellen te regelen, problematiek niet vervangen. Voorts moet worden vastgesteld dat over de hiervoor vermelde notities en brief tot nu toe in de Staten-Generaal geen politieke besluitvorming heeft plaatsgevonden. Deze gang van zaken, waarvoor opeenvolgende bewindslieden de verantwoording hebben genomen, plaatst het college voor een moeilijkheid bij zijn advisering over het voorliggende voorstel van wet. Immers, enerzijds wordt het voorstel gepresenteerd als een

slagkracht en voldoende tijd ter beschikking staan.

De Raad noemt in het verlengde van het voorgaande ook enkele meer specifieke punten waarop in de memorie van toelichting in het bijzonder zou moeten worden ingegaan:

- de betekenis van het begrip integratie, de verschillende daaraan te onderscheiden aspecten en de motivering voor het nastreven van integratie;
- de problematiek van de schaal-grootte van een geïntegreerd gerecht van eerste aanleg (de rechtbank «nieuwe stijl»), de consequenties voor de personele omvang daarvan, de vraag hoeveel van dergelijke gerechten er moeten zijn en waar zij moeten worden gevestigd;
- de doelstelling dat de rechtsgang zo toegankelijk en overzichtelijk mogelijk moet zijn en de vraag of de nadelen van de bestaande ondoorzichtigheid niet op andere wijze dan door de voorgestelde herziening van de rechterlijke organisatie kunnen worden weggenomen;
- de door de Raad gesignaleerde groeiende samenwerking tussen de gerechten en de consequenties daarvan voor de voorgenomen reorganisatie;
- de vraag of niet door verdere concentratie van rechtsmacht bij gespecialiseerde gerechten de behoefte aan een ingrijpende reorganisatie kan worden verminderd;
- het feit dat een ingrijpende reorganisatie als de onderhavige extra activiteiten van de betrokkenen, in casu de rechterlijke macht, vraagt, als gevolg waarvan, naar de Raad vreest, de bestaande achterstanden verder zullen oplopen; de Raad dringt erop aan, dat aan dit aspect bijzondere aandacht wordt besteed, waarbij in elk geval overwogen zal moeten worden of door een minder strak tijdschema wat meer ruimte voor de omschakeling en wat minder druk op de werklust kan worden bereikt;
- de gevolgen voor de bestuurslasten;
- de financiële gevolgen van de herziening van de rechterlijke organisatie als geheel en die van het onderhavige wetsvoorstel.

Ik deel het oordeel van de Raad, dat in de memorie van toelichting niet kan worden volstaan met een

eerste stap, welke door verscheidene belangrijke stappen zal worden gevolgd, anderzijds ontbreekt in de toelichting een volledige en duidelijke uiteenzetting van de beleidsvoornemens van het huidige kabinet met betrekking tot de herziening van de rechterlijke organisatie, alsmede van de doelstellingen welke aan deze beleidsvoornemens ten grondslag liggen.

Weliswaar is in de brief van 22 juni medegedeeld, dat grotendeels zal worden voortgebouwd op de notities van het vorige kabinet, maar er wordt ook gesproken van aanvullingen en afwijkingen. Met het onderhavige voorstel van wet wordt derhalve de eerste stap gezet op de weg van de beoogde herziening van de rechterlijke organisatie zonder dat over grondslag en doelstelling van de totale operatie duidelijkheid bestaat, terwijl dit evenmin het geval is ten aanzien van de vraag of voor een zo ingrijpende operatie als wordt beoogd voldoende financiële middelen, ook in relatie tot de huisvestingsproblemen welke de herziening oproept, voldoende organisatorische slagkracht en voldoende tijd ter beschikking staan. Elementen, welke uiteraard niet los kunnen worden gezien van de concrete situatie waarin op dit moment de rechterlijke macht ten aanzien van werkdruk, werkvoorraden, financiële middelen, behuizing en organisatie etc. verkeert.

2. Dit alles heeft de Raad van State geplaatst voor een dilemma, te weten om of bij gebrek aan inzicht in essentiële zaken zich te beperken tot een louter technisch-juridische beoordeling van het voorliggende voorstel van wet of reeds thans in algemene zin te adviseren over de totale beoogde herziening van de rechterlijke organisatie.

Aan beide oplossingen kleven belangrijke bezwaren. Aan de eerste zou ten onrechte de gedachte kunnen worden ontleend dat de Raad de beoogde reorganisatie wat doelstelling en vormgeving betreft volledig onderschrijft, terwijl in de tweede oplossing de Raad een oordeel zou geven op basis van onvolledige gegevens.

Alles afwegende, heeft de Raad een tussenweg gekozen door bij dit voorstel van wet een aantal algemene vragen op te werpen welke aansluiten bij de Aanwijzingen inzake terughoudendheid met regelgeving en de daarbij behorende Aanwij-

verwijzing naar het op 29 juni 1989 onder de titel «Naar een nieuwe structuur van de rechterlijke organisatie» aangeboden standpunt van het toenmalige kabinet over het Eindrapport van de Staatscommissie Herziening Rechterlijke Organisatie (deel I) (Kamerstukken II, 1988-1989, 21 206, nr. 2), het op 2 maart 1989 door het toenmalige kabinet aan de Tweede Kamer aangeboden standpunt over de invoering van Arob-rechtspraak in twee instanties (Kamerstukken II, 1988-1989, 21 048, nr. 2) en de brief aan de Tweede Kamer van 22 juni 1990 (Kamerstukken II, 1989-1990, 21 048/21 206, nr. 3). Ook de in de brief van 22 juni 1990 uitgesproken voorkeur voor het voeren van de discussie met het parlement aan de hand van concrete wetsvoorstellen geeft aanleiding, reeds in de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel, waarin de eerste stap op de weg naar de voorgenomen herziening van de rechterlijke organisatie wordt gezet, ten gronde op de doelstellingen, beleidsvoornemens en realisatiemogelijkheden van de operatie als geheel in te gaan, opdat reeds bij de aanvang duidelijkheid wordt geschapen over het grotere kader. Daartoe is thans in het algemeen deel van de memorie van toelichting een omvangrijke passage opgenomen. Daarin komen ook de hiervoor gereleveerde door de Raad genoemde specifieke punten aan de orde, althans voor zover een uitgebreide behandeling daarvan niet beter kan geschieden in het kader van latere wetsvoorstellen. Tevens is de passage die specifiek betrekking heeft op de integratie van de raden van beroep/Ambtenarengerechten en de rechtbanken op onderdelen aangevuld.

Een en ander leidt tot de volgende opzet van het algemeen deel van de memorie van toelichting:

1. Oogmerken
 2. Herziening rechterlijke organisatie
 3. Integratie raden van beroep/Ambtenarengerechten en rechtbanken
 4. Vorming en bezetting kamers
 5. Inhoud van het wetsvoorstel
 6. Indeling van het wetsvoorstel
- De oorspronkelijke dereguleringsparagraaf is nu geïntegreerd in de onderdelen 2, 3 en 4.

zingen inzake de toetsing van ontwerpen van wet en van algemene maatregel van bestuur. Hoewel het beantwoorden van deze vragen in de toelichting nimmer in de plaats kan treden van een volledige en met argumenten te staven uiteenzetting van doelstellingen, beleidsvoornemens en realisatiemogelijkheden, kan daarmee toch worden voorkomen dat mogelijk ook de Staten-Generaal – geplaatst voor een vergelijkbaar dilemma – zich niet in staat zullen achten het voorliggende voorstel van wet te behandelen zonder te beschikken over een uiteenzetting als hiervoor bedoeld van het totaal van doelstellingen, beleidsvoornemens en realisatiemogelijkheden. Het bezwaar blijft dan overigens bestaan dat de Staten-Generaal bij de behandeling van dit voorstel van wet niet beschikken over een advies van de Raad met betrekking tot de totale herziening, maar gelet op de reeds in het verleden gemaakte keuzes met betrekking tot de procedure lijkt dit onvermijdelijk.

Bij het vorenstaande tekent de Raad nog aan, dat de wetgevende praktijk uitwijst dat een nauwgezette beantwoording van de bij de Aanwijzingen inzake de toetsing van ontwerpen van wet en van algemene maatregel van bestuur behorende vragenlijst bijdraagt tot een beter inzicht in de voorgestelde regeling dan zonderdien het geval is. De kwaliteit van de wetgeving is er niet alleen duidelijk bij gebaat, maar ook kan op die wijze een antwoord worden gegeven op zeer voor de hand liggende vragen zoals wat de bewindslieden bij het gebruik van het woord integreren in de considerans voor ogen staat. Er zal in elk geval duidelijk moeten worden gemaakt wat onder personele, organisatorische en inhoudelijke integratie moet worden verstaan, hoe zij zich onderling verhouden en waarom zij moeten worden nagestreefd. Tevens ware aandacht te besteden aan het oordeel van de Staatscommissie Herziening Rechterlijke Organisatie, dat met inschakeling van organisatie-deskundigen nader dient te worden onderzocht welke de optimale omvang is van een geïntegreerd gerecht van eerste aanleg, hoeveel van dergelijke gerechten er moeten zijn en waar zij moeten worden gevestigd (Eindrapport, Deel I, bladzijde 16, eerste volledige alinea). Ook mag verlangd worden dat wordt aangegeven, welke de consequenties

zijn voor de personele omvang van de beoogde gerechten-nieuwe-stijl.

Alvorens nader op de toetsing aan de vragenlijst in te gaan, merkt de Raad nog op, dat het vorenstaande uiteraard inhoudt dat hij zich het recht voorbehoudt bij volgende voorstellen van wet in te gaan op alle aspecten van de beoogde herziening van de rechterlijke organisatie.

3. De Aanwijzingen inzake terughoudendheid met regelgeving vangen aan met de punten Algemeen en Doelstellingen. Door op de desbetreffende vragen 1 tot en met 6 antwoord te geven, kan duidelijk worden wat met de herziening wordt beoogd. Met name geldt dit voor het antwoord op de vierde vraag om zo nauwkeurig mogelijk aan te geven hetgeen met de ontwerp-regeling moet worden bereikt en daarbij duidelijk onderscheid te maken tussen van elkaar verschillende doelstellingen.

In dat verband moge de Raad speciale aandacht vragen voor de doelstelling dat de rechtsgang zo toegankelijk en overzichtelijk mogelijk moet zijn. Hoewel niet ontkend kan worden dat in het bijzonder op het terrein van het bestuursrecht een ondoorzichtige veelheid van rechterlijke colleges bestaat, kan daaraan naar het oordeel van de Raad toch slechts een betrekkelijk gewicht worden toegekend. De nadelen van de ondoorzichtigheid kunnen ten dele voor de rechtzoekende burgers – wier belangen toch voorop moeten staan – veelal ook op andere wijze dan door de voorgestelde reorganisatie worden weggenomen. In moderne wetgeving, zoals het wetsvoorstel Algemene wet bestuursrecht, wordt een beroepschrift dat bij een onbevoegde administratieve rechter wordt ingediend, doorgezonden aan de bevoegde instantie (artikel 6.2.8). Waar nodig, kan die bepaling nog verder worden veralgemeend.

Onder het punt Algemeen wordt gevraagd te motiveren waarom niet met zelfregulering kan worden volstaan. Hoewel het niet gebruikelijk is zelfregulering ter sprake te brengen als er voornemens bestaan om tot personele en organisatorische integratie over te gaan, zal deze variant ook te dezen moeten worden overwogen, uiteraard binnen de grenzen door de wet getrokken. Als zou blijken dat zelfstandige rechterlijke colleges al dan niet gestructu-

reerd met elkaar overleg plegen en samenwerken ter zake van aanhangige en toekomstige geschillen, is er minder behoefte om door de wetgever organisatorische verbanden te laten leggen dan zonder deze zelfregulering het geval is.

Nu allerlei tekenen wijzen op een groeiende samenwerking tussen de gerechten, is er alle reden de herzieningsvoorstellen ook in dit licht aan een oordeel te onderwerpen.

Zelfregulering kan als een variant, zoals bedoeld onder punt 22 van de vragenlijst worden beschouwd. Omdat in de toelichting uitdrukkelijk wordt gesteld dat het bij het weergeven van varianten zowel gaat om varianten voor de opzet van de regeling als zodanig als om varianten voor bepaalde onderdelen van de regeling, lijkt het raadzaam ook andere varianten en alternatieven onder ogen te zien en daaraan in de toelichting aandacht te besteden.

In dat verband wijst de Raad op de mogelijkheid om door specialisaties tussen de gerechten de problemen van de rechterlijke colleges en met name de overbelasting en de achterstand bij de afdoening van zaken het hoofd te bieden. Op bladzijde 7 van de notitie van 29 juni 1989 wordt van deze vorm van specialisatie gerept. Als voorbeelden worden genoemd: de Pachtkamer bij het gerechtshof te Arnhem en de Kamer voor het kwekersrecht bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage. Nu juist de laatste jaren een aantal nieuwe toepassingen van deze specialisatie tot stand is gebracht – recent zijn de berechting van nationaliteitsgeschillen en ten dele met het zelfde doel de kortgedingrechtspreek in Vreemdelingenwetzaken geconcentreerd bij de Arrondissementsrechtbank 's-Gravenhage – rijst de vraag of niet door verdere concentraties bij gespecialiseerde gerechten de behoefte aan een ingrijpende reorganisatie kan worden verminderd.

4. De Aanwijzingen vragen speciale aandacht voor de gevolgen die de regeling heeft voor de werklast van het rechterlijk apparaat. Met de desbetreffende vraag wordt bedoeld op wat genoemd wordt het al dan niet conflictopwekkende karakter van de regelgeving. In die zin heeft de voorgenomen herziening, die vooral organisatorische en geen inhoudelijke regeling

teweegbrengt, geen gevolgen voor de werklust van de rechterlijke macht. Wel zal de herziening indirect de rechterlijke macht veel werk bezorgen. Wijzigingen in de organisatie, zeker als ze zo ingrijpend zijn als de onderhavige, vragen, afgezien van de onvermijdelijke onrust en de daarmee gepaard gaande nadelige invloed op het werk, van al degenen die in de desbetreffende rechterlijke colleges werkzaam zijn, extra activiteiten. Gevreesd moet worden dat de alom bestaande achterstanden dientengevolge verder zullen oplopen.

Het behoeft geen betoog dat de rechtzoekenden daardoor worden gedupeerd. Daarom moge de Raad erop aandringen dat aan dit aspect bijzondere aandacht wordt besteed en dat wordt nagegaan welke maatregelen moeten en kunnen worden getroffen. In elk geval zal overwogen moeten worden of door een minder strak tijdschema wat meer ruimte voor de omschakeling en wat minder druk op de werklust kan worden bereikt.

De herziening raakt niet alleen het rechterlijk apparaat. Ook het bestuur zal de gevolgen merken. Door de beantwoording van de vragen 7 tot 14 kan daarin inzicht worden geboden.

De Raad moge hieraan toevoegen dat, overeenkomstig artikel 15 van de Comptabiliteitswet 1976, in de toelichting de financiële gevolgen van de herziening zowel voor het lopende begrotingsjaar als voor latere jaren dienen te worden aangegeven.

5. De mededeling in de memorie van toelichting, punt 4 (Deregulering), dat het voorstel is getoetst aan de hand van de beknopte vragenlijst en uit dien hoofde niet op bezwaren stuit, is als motivering derhalve onvoldoende. Zoals hiervoor voor de gehele herzieningsoperatie is uiteengezet, zou daarbij zeker ook voor het onderhavige wetsvoorstel moeten worden ingegaan op onder meer de financiële gevolgen, waarvoor ook de Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek een richtlijn bevatten (punt 114).

6. Blijkens het voorgestelde artikel XV, onderdeel li, vervalt onder andere de wachtgeldbepaling neergelegd in artikel 164, eerste lid, van de Beroepswet («Indien ... een bestaande raad van beroep wordt

6. De artikelen XVII tot en met XXI bieden een sluitende regeling. De raden van beroep/Ambtenarenrechten kennen geen eigen griffier meer, nu op de voet van artikel 7a van de Beroepswet in alle gevallen

ontbonden, ontvangen de voorzitter, de ondervoorzitters, de griffier en de substituut-griffier, wier betrekkingen door die ontbinding worden opgeheven, een wachtgeld overeenkomstig regelen te stellen bij algemene maatregel van bestuur»). Volgens de memorie van toelichting kan deze bepaling vervallen, nu de artikelen XVII tot en met XXI van dit wetsvoorstel in dit onderwerp, deels op afwijkende wijze, voorzien. De Raad betwijfelt of laatstgenoemde artikelen een sluitende regeling bieden. Zo worden de griffier en de substituutgriffier van de raad van beroep in artikel XVII niet genoemd (wel, in het vijfde lid, de «plaatsvervangend» griffier). In elk geval ware in de toelichting uiteen te zetten waarom aan de wachtgeldregeling geen betekenis meer zou toekomen.

7. In ruimere zin heeft de Raad zich afgevraagd of het verantwoord is een operatie als de onderhavige te doen plaatsvinden zonder sociaal statuut. Een dergelijk statuut is namelijk gebruikelijk bij dit soort grote reorganisaties. Aan dit punt ware aandacht te besteden.

8. In de artikelsgewijze toelichting op artikel I, onderdeel A, wordt onder meer gesproken over «een niet onbelangrijk aantal personen» waarvoor door de integratie de bestaande regeling van de onverenigbaarheid op grond van bloed- of aanverwantschap voor het personeel bij hetzelfde gerecht kan leiden. Zo mogelijk ware dit aantal nauwkeuriger te kwantificeren. Voorts zijn blijkens de toelichting ter aangehaalde plaatse, tweede alinea, andere onverenigbaarheden dan die op grond van verwantschap «in essentie» ongewijzigd gebleven. Deze toevoeging «in essentie» ware uit te leggen, evenals de daaropvolgende zin, dat het toepassingsbereik beperkt is tot hen die een rechtsprekende functie bekleden.

de griffier van de desbetreffende rechtbank tevens tot griffier van de raad van beroep is benoemd. Substituutgriffiers worden sedert enige jaren niet meer benoemd, ook niet bij de raden van beroep, en zijn ook niet in functie. Deze functie zal overigens uit de regelgeving betreffende de rechterlijke organisatie verdwijnen. Op grond van het voorgaande hoeft thans voor de (substituut-)griffiers geen regeling te worden getroffen. Aan de wachtgeldregeling komt geen betekenis meer toe, nu het onderhavige wetsvoorstel erin voorziet dat alle betrokken functionarissen met behoud van anciënniteit overgaan naar een vergelijkbare functie met een gelijk salarisniveau bij de desbetreffende rechtbank. Een en ander is in de memorie van toelichting verduidelijkt.

7. Aan een geformaliseerd sociaal statuut ter regeling van de personele en rechtspositionele gevolgen van de integratie van de raden van beroep/Ambtenarengerechten en de rechtbanken voor zover niet reeds in dit wetsvoorstel geregeld, bestaat geen behoefte. De overgang van het ondersteunend personeel vormt in rechtspositioneel opzicht geen probleem: voor deze medewerkers verandert er in beginsel niets. Wat de overgang van het rechtsgeleerd personeel betreft zijn goede afspraken gemaakt tussen de presidenten van de rechtbanken, de voorzitters van de raden van beroep/Ambtenarengerechten, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak en ondergetekende. Deze afspraken zijn nu in de memorie van toelichting vermeld.

8. De zinsnede «voor een niet onbelangrijk aantal personen» is geschrapt. Voor het overige is de memorie van toelichting overeenkomstig het advies van de Raad in dezen aangepast.

9. Met betrekking tot artikel VII, onderdeel R, is de Raad niet duidelijk waarom de formulering van de in het voorgestelde artikel 23b van de Ambtenarenwet 1929 neergelegde geheimhoudingsbepaling afwijkt van artikel I, onderdeel C (de voorgestelde geheimhoudingsbepaling in de Wet op de rechterlijke organisatie), althans voor zover het het rechtsgeleerd personeel betreft. Deze discrepantie dient te worden toegelicht of anders te worden opgeheven.

10. De mededeling in Staatscourant 1990, 134, inzake de rechtspleging in bijstandszaken ware in de memorie van toelichting te verwerken. Daarbij dient te worden toegelicht hoe deze opzet past in het totale beeld van een geïntegreerde rechtspleging.

11. Voor enkele redactionele kanttekeningen moge het college verwijzen naar de bij het advies behorende bijlage.

De Raad van State geeft U in overweging het voorstel van wet te zenden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, nadat met het vorenstaande rekening zal zijn gehouden.

De Vice-President van de Raad van State,
W. Scholten

9. De geheimhoudingsbepaling in het voorgestelde artikel 23b van de Ambtenarenwet 1929, evenals overigens de overeenkomstige bepaling in het voorgestelde artikel 40b van de Beroepswet en het voorgestelde artikel 117b van de Wet op de studiefinanciering, en het voorgestelde artikel 28a van de Wet op de rechterlijke organisatie zijn thans beter op elkaar afgestemd.

Daartoe zijn deze artikelen aangepast. Een en ander is in de memorie van toelichting vermeld.

10. De door de Raad bedoelde mededeling in Staatscourant 1990, 134, heeft betrekking op een door de ministerraad genomen principebesluit over de herziening van het stelsel van rechtsbescherming ingevolge de Algemene Bijstandswet (ABW), de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).

Inmiddels heeft de ministerraad besloten dat over dit onderwerp advies van de Commissie voor de toetsing van wetgevingsprojecten zal worden gevraagd, waarna de zaak opnieuw in de raad aan de orde zal komen. Daarna zal het voorgescreven advies van de Commissie Sociale Voorzieningen van de Sociaal-Economische Raad worden gevraagd. In verband met deze procedure wordt thans in de memorie van toelichting volstaan met de mededeling dat bij afzonderlijk wetsvoorstel zal worden voorzien in een herziening van het stelsel van rechtsbescherming ingevolge de ABW, de IOAW en de IOAZ per 1 januari 1993.

11. De opmerkingen van de Raad zijn overgenomen, met twee uitzonderingen. De eerste betreft de opmerking over het woord «verklaring» in het voorgestelde artikel 18, eerste lid, van de Ambtenarenwet 1929. Er is namelijk sprake van één verklaring en meer beloften. Het woord «verklaring» komt overigens ook voor in het voorgestelde artikel 13 van de Beroepswet. De tweede uitzondering betreft de schrijfwijze van de door de Raad bedoelde functie-aanduidingen. Over de voorgeschreven schrijfwijze daarvan valt geen zekerheid te verkrijgen, terwijl in de huidige

wetgeving verschillende schrijfwijzen door elkaar worden gebruikt. Dezerzijds wordt er de voorkeur aan gegeven in het onbepaald enkelvoud geen verbuigings-e te gebruiken en in het bepaald enkelvoud en het meervoud wel.

Wijzigingen uit anderen hoofde

In het wetsvoorstel en de memorie van toelichting zijn op onderdelen wijzigingen aangebracht die niet voortvloeien uit het advies van de Raad. In de meeste gevallen is daarbij sprake van redactionele verbeteringen of louter technische aanpassingen. In die gevallen waarin het gaat om wijzigingen van verderstrekkende aard, wordt daarop in de memorie van toelichting ingegaan.

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

Lijst van redactionele kanttekeningen, behorende bij het advies no. WO3.90.0358 van de Raad van State van 2 november 1990

- In artikel I, onderdeel S, onder 2, ware de letteraanduiding d voor de duidelijkheid tussen aanhalingstekens te plaatsen (vergelijk Punt 125 van de Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek (AWT)).
 - In de toelichting op laatstgenoemde bepaling ware de uitdrukking «werpt (...) beperkingen op», te wijzigen in: legt (...) beperkingen op.
 - Met betrekking tot artikel VII, onderdeel C: het woord «vastgesteld» in artikel 4, tweede lid, Ambtenarenwet 1929 dient te worden vervangen door: aangevozen.
 - Met betrekking tot artikel VII, onderdeel K: het woord «verklaring» in artikel 18, eerste lid, van de Ambtenarenwet 1929 zou in de meervoudsvorm moeten worden gezet, zodat de desbetreffende zinsnede komt te luiden: eden of verklaringen.
 - Met betrekking tot artikel VII, onderdeel Q: overeenkomstig het tweede voorbeeld gegeven bij punt 124 AWT en het slot van punt 125 AWT lijkt het aangewezen de vermelding van artikel 23d tussen aanhalingstekens te plaatsen.
 - Met betrekking tot artikel XII: in de tweede regel dient tussen de woorden «staat» en «degene» te worden gevoegd: voor.

– Met betrekking tot artikel XV, onderdeel A: ten aanzien van het woord «vastgesteld» in artikel 1, tweede lid, van de Beroepswet: zie hierboven de redactionele opmerking met betrekking tot artikel VII, onderdeel e (het woord «vastgesteld» dient te worden vervangen door: aangewezen).

– De woorden «plaatsvervangende» in samenstellingen als: plaatsvervangende voorzitter, leden, griffier(s), en het woord «waarne-mende» in de samenstelling: waarne-mende griffier, dienen zonder eindletter -e te worden geschreven (zie onder andere artikel XV, de onderdelen H, I, K, O, Ee (artikel 40b), artikel XVI, onderdeel E en artikel XVII, achtste lid. In artikel XVII, vijfde lid, is het daarentegen wel correct geschreven. Zie ook de toelichting op diverse plaatsen.

– Met betrekking tot artikel XVI, onderdeel B: de slotletter -s in het voorgestelde artikel 109a, tweede lid, van de Wet op de studiefinanciering («Nederlanders») dient te worden weggelaten: aanduidingen van nationaliteit worden ongeacht de persoonsvorm in het enkelvoud geschreven.

– Met betrekking tot artikel XVI, onderdeel H: in het voorgestelde artikel 117b, eerste lid, onder c, van de Wet op de studiefinanciering dient het woord «in» te worden gewijzigd in: uit.

– Met betrekking tot artikel XIX: het woord «gewezen» in het tweede lid («uitspraak heeft gewezen») dient te worden gewijzigd in: gedaan (vergelijk het eerste lid).

– Op verschillende plaatsen in de toelichting wordt naar kamerstukken verwezen met vermelding «Tweede Kamer, 19../..». Ingevolge punt 109 AWT dient dit te geschieden als volgt: Kamerstukken II 19../...